

Boccaccio editore e interprete di Dante.

Atti del Convegno internazionale di Roma, 28-30 ottobre 2013
(a cura di Luca Azzetta e Andrea Mazzucchini. Pubblicazioni
del Centro Pio Rajna. Sez. I/22) Salerno Editrice, Roma, 2014,
pp. 484.

Giovanni Boccaccio születésének hétszázadik évfordulója alkalmából 2013-ban számos szakmai fórumon méltatták az olasz irodalom „három koronájának” egyikét. Nem csupán Olaszországban (*Boccaccio letterato* – Certaldo; *Boccaccio angioino* – Nápoly), hanem Európa más országaiban (*Boccaccio e la nuova ars narrandi* – Varsó), sőt világszerte (*Boccaccio in Washington DC*, *Boccaccio at 700: Medieval Contexts and Global Intertexts* – Binghamton) több konferenciát rendeztek, amelyek mind más nézőpontból hangsúlyozták Boccaccio jelentőségét.

Ezek egyike a Rómában 2013. október 28–30. között, a római Casa di Dante és a Centro Pio Rajna által a certaldói Ente Nazionale Giovanni Boccaccio közreműködésével megrendezett *Boccaccio editore e interprete di Dante*, amely Boccaccio Dante életművének gondozásában és átörökítésében betöltött jelentőségét hivatott hangsúlyozni, előrevetítve Dante születésének közelgő hétszázötvenedik évfordulóját is. Boccaccio ugyanis Dante nagy tisztelőjeként összegyűjtötte és számos esetben saját kezűleg másolta le elődje irodalmi munkásságának és életének dokumentumait, rendszerezte, jegyzetekkel látta el és kiadta azokat. A certaldói mester így egyszerre vált Dante első életrajzírójává, megvilágítva számos, korábban homályos részletet, mint például Beatrice kilétét, valamint „kiadóává”, hozzájárulva ahhoz, hogy a *Színjáték*, az *Új élet*, a *Pásztori versek*, illetve Dante III., XI. és XII. levelei

fennmaradjanak az utókor számára. Boccaccio nélkül mindezek nagy része végérvényesen elveszett volna. Ám több évtizedes rendszerező és másoló munkája révén nem csupán modern értelemben vett „kiadójává” vált Danténak, hanem „értelmezője, tolmácsa” is volt, ami egyfelől a *Színjáték* értelmezésében, másfelől saját életművében tükröződik.

Boccaccio jelentősége Dante szempontjából abban is megmutatkozik, hogy a nagy műgonddal megírt és többször átdolgozott *Dante élete* a személyes csodálaton túl valójában egy firenzei részről tett első kísérlet is arra, hogy elismerje Dante nagyságát és mintegy „rehabilitálja” a száműzött költőt, ezzel buzdítva a firenzeieket arra, hogy revideálják korábbi álláspontjukat és emeljék Dantét méltó helyére műveivel együtt. Talán nem véletlen, hogy amikor 1350-ben a Compagnia di Orsanmichele tíz aranyforintot küld Dante lányának Ravennába, kárpótlásul az apját ért sérelmekért, a kézbesítéssel Boccacciót bízta meg.

A dantei *corpus* gondozásának csúcspontját jelentette Boccaccio számára a kommentárokkal ellátott *Színjáték* 1373 júniusában megkezdett felolvasása, ám eme nagyszabású vállalkozás a *Pokol* XVII. énekénél abbamaradt. A felolvasásnak az *Esposizioni sopra la 'Comedia' di Dante* állít emléket, mintegy utolsó hozzájárulásként Dante örökségének méltatásához.

A konferencián elhangzott előadások alapján íródott tanulmányok széles spektrumban tárják elénk Boccaccio és Dante életművének összefonódását, nem hagyván figyelmen kívül sem a „kiadói” és „értelmezői” aspektust, sem Dante Boccaccióra gyakorolt hatását. Ezt a szemléletet tükrözik az egyes tanulmányok, amelyek végigjárják az utat a dantei életművel való találkozástól és annak feldolgozásától a hatások saját életműbe történő beillesztéséig. Mindez jól áttekinthető és logikus felépítésű kötetet eredményezett.

Manlio Pastore Stocchi *Boccaccio e Dante (e Petrarca)* címet viselő, bevezetőnek is tekinthető tanulmányát több, a dantei *corpus* egyes művei kapcsán Boccaccio jelentőségét vizsgáló írás követi, így többek között Donato Pirovano *Boccaccio editore della 'Vita Nuova'*, Marco Grimaldi *Boccaccio editore delle canzoni di Dante* és Marco Petoletti *Boccaccio editore delle ecloghe e delle epistole di Dante* c. tanulmányai. A kötet második részében olvasható munkák, például Edoardo Fumagalli *Presenze di Dante nel Boccaccio latino: Ipsipile dalla 'Commedia' alla 'Genealogia'*, Silvia Finazzi *Presenze di Dante nel Boccaccio volgare*, Luigi Surdich *Dante nel 'Decameron'* rávilágítanak arra, milyen széleskörű a dantei hatás érvényesülése Boccacciónál. A szerzők figyelmét nem kerüli el a boccacciói munkásság utóélete sem, tekintettel a későbbi korok irodalmára és Dante-recepciójára. A kötet egészét jellemző módon ezúttal is nagy hangsúly helyeződik Boccaccio tevékenységének sokrétűségére. Míg Laura Banella *La ricezione dell'edizione della 'Vita Nuova' a opera del Boccaccio. Primi appunti* és Angelo Eugenio Mecca *L'influenza del Boccaccio nella tradizione recenziore della 'Commedia': postilla critica* c. tanulmányai az egyes dantei művek kapcsán emelik ki a Certaldói jelentőségét, addig Ciro Perna *La "lectura Dantis" come genere boccacciano (un excursus diacronico)* c. tanulmánya Boccaccio műfajteremtő szerepére hívja fel a figyelmet. Luca Azzetta *Le 'Esposizioni' e la tradizione esegetica trecentesca* c. tanulmánya pedig a hagyományok tükrében vizsgálja a Certaldói korántsem egyedülálló, ám mégis egyedi tisztelgését Dante előtt.

A konferenciakötet terjedelme nem teszi lehetővé, hogy minden tanulmányról részletesen szóljunk, így most csupán Manlio Pastore Stocchi fent említett tanulmányát kívánom kiemelni. A szerző túlmutat a kötet szűkebb értelemben vett tematikáján, pontosabban tágabb kontextusba

helyezi azt: Boccaccio és Dante kapcsolatának bemutatása mellett egy nem kevésbé fontos személyt, Francesco Petrarcat és a „három korona” egymáshoz való viszonyát vázolja, ezzel a kötet méltó nyitányává válik. Bemutatja a Dante árnyékában élő, ám őt mégis feltétel nélkül csodáló Boccacciót, aki csak a Petrarccal történő személyes találkozások alkalmával ébred rá arra, hogy a koszorús költő nem osztja véleményét elődjük életművével kapcsolatban, sőt viszonyulása kifejezetten ellenséges. A tanulmány kitér arra, hogyan határozza meg ez a véleménykülönbség a költők kapcsolatát, valamint betekintést enged a több évtizedes megbékélési kísérletbe. Részletesebben foglalkozik Boccaccio ezen nézeteltérésre alapozott, *Ytalie iam certus honos* c. művével, amelynek állásfoglalása egyértelmű: nem Petrarcat, hanem Dantét tartja elsőszámú költőnek, nem hagyván figyelmen kívül, hogy a mű a *Színjáték* egy példányának kísérőleveleként érkezett Petrarcahoz, és az utókor előszeretettel másolta Dante több művének kísérőjeként. Az *Ytalie iam certus honos* kulcsszerepét jelzi, hogy a kötetben Angelo Piacentini *Il carme 'Ytalie iam certus honos' di Giovanni Boccaccio* címen egy teljes tanulmányt szentel e műnek.

A kötetben szereplő tanulmányok szerzői a legfrissebb kutatási eredmények felhasználásával igyekeznek méltó emléket állítani nem csupán a hétszáz éve született Boccaccionak, hanem Danténak is, hiszen Certaldo híres szülőfjének méltatása magában hordozza Dante dicséretét is, a neki emelt emlékmű joggal illeti meg elődjét is, sőt nélküle nem lehet teljes. Az olasz irodalom kezdetei iránt érdeklődők megbízható forrásként, haszonnal forgathatják a számos témát felölelő, tartalmas kötetet, amely teljesíti kítűzött célját és a közelgő Dante-évfordulók alkalmából bizonyára gyarapodó konferenciaköteteknek is méltó előfutára.